

*В. Ю. Уркевич,
д.ю.н., професор кафедри земельного
та аграрного права Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого,
провідний науковий співробітник НДІ
правового забезпечення інноваційного
розвитку НАПрН України*

ПРАВОВІ ПИТАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ АГРАРНИХ РОЗПИСОК

Новим засобом кредитування сільськогосподарських товаровиробників є отримання від їх контрагентів грошових коштів або ж певної продукції (товарів) за умови видачі такого документа, як аграрна розписка. Остання визначається як товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах. Розглянемо правові питання реєстрації таких розписок.

Відносини, що виникають під час оформлення, видачі, обігу, виконання аграрних розписок, врегульовані приписами спеціального Закону України «Про аграрні розписки» від 6 листопада 2012 р. № 5479-VI (далі – Закон). Цей нормативно-правовий акт спрямовано на створення правових, економічних і організаційних умов функціонування цих документів, у тому числі й визначає порядок їх реєстрації.

Згідно із ч. 2 ст. 9 Закону, під час видачі аграрна розписка підлягає нотаріальному посвідченню в порядку, передбаченому Законом України «Про нотаріат» для правочинів, з урахуванням особливостей, встановлених Законом. Відомості про аграрну розписку в момент її посвідчення вносяться нотаріусом до Реєстру аграрних розписок. Відомості про предмет застави за аграрною розпискою вносяться до Державного реєстру обтяжень рухомого майна в момент нотаріального посвідчення аграрної розписки. У разі наявності додаткового забезпечення аграрної розписки інформація про таке забезпечення може вноситися до відповідних реєстрів згідно із законодавством.

Також Закон містить окремий припис, що аграрна розписка вважається виданою з дня її реєстрації в Реєстрі аграрних розписок. Порядок ведення такого Реєстру визначено у ст. 10 Закону, а більш детально – постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р. № 665 «Про затвердження Порядку ведення Реєстру аграрних розписок».

Названим Порядком визначено, що Реєстр аграрних розписок створюється з метою накопичення, оброблення, зберігання та подання інформації про видані боржниками аграрні розписки, а також про осіб, що є боржниками і кредиторами за такими розписками. Держателем Реєстру є Міністерство аграрної політики та продовольства України, що забезпечує його ведення, а адміністратором – державне підприємство, уповноважене цим органом здійснювати заходи з розроблення та супроводження програмного забезпечення Реєстру, відповідати за технічне і технологічне

забезпечення, збереження та захист даних, що містяться в Реєстрі. Спеціально для ведення такого реєстру наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23 січня 2014 р. № 29 було створено державне підприємство «Аграрні реєстри».

Згідно п. 7 названого Порядку, реєстраторами є державні нотаріальні контори, приватні нотаріуси, які наділені ДП «Аграрні розписки» відповідними повноваженнями та вчиняють такі реєстраційні дії: 1) внесення до Реєстру аграрних розписок записів про: (а) видачу аграрної розписки; (б) передачу прав кредитора за такою розпискою; (в) зміну відомостей про кредитора чи інших відомостей про аграрну розписку; (г) вчинення виконавчого напису на такій розписці; (д) припинення аграрної розписки; (е) неможливість виконання боржником зобов'язання за аграрною розпискою у зв'язку з відсутністю кредитора; 2) видача витягів та довідок з Реєстру.

До Реєстру аграрних розписок вносяться записи про товарні та фінансові розписки, видані в Україні. Запис про видачу аграрної розписки вноситься до Реєстру у день її нотаріального посвідчення. Законодавство містить важливий припис, що аграрна розписка вважається виданою з дня внесення до Реєстру відповідного запису.

Адміністратор Реєстру забезпечує безоплатний вільний доступ через мережу Інтернет до окремих відомостей про видані аграрні розписки, які залишаються невиконаними на день звернення (зокрема, це відомості про боржника, опис предмета зобов'язань та предмета застави за аграрною розпискою, кінцеву дату виконання зобов'язань за розпискою, номер та серію спеціального бланка нотаріального документа, на якому викладено аграрну розписку). Боржник та кредитор (їх уповноважені особи) мають право усно або письмово звернутися до реєстратора для отримання відомостей з Реєстру у формі витягу або довідки. Така можливість зберігається протягом тривалого часу, адже інформація про видані аграрні

розписки та їх виконання зберігається в Реєстрі аграрних розписок не менше 10 років.

Викладене дозволяє підсумувати, що законодавством України в цілому на належному рівні регламентовано відносини з реєстрації аграрних розписок. Така реєстрація означає підтвердження легітимності видачі сільськогосподарським товаровиробником аграрної розписки та її обігу. Реєстрація аграрних розписок є визначальним юридичним фактом у правовідносинах щодо їх обігу, а звідси у Законі України «Про аграрні розписки» слід уточнити, що права та обов'язки за аграрною розпискою виникають з моменту її реєстрації в Реєстрі аграрних розписок. Адже без такої реєстрації видані сільськогосподарських товаровиробником документи (у тому числі й товаророзпорядчі) не матимуть юридичної сили аграрної розписки, а тому до них не можуть застосовуватися спеціальні правила правового регулювання, закріплені розглянутим Законом.